

az egy tulajdonnév-etimológiával szemléletessé sikerült tenni a Kárpát-medence kölcsönös népi, nyelvi kapcsolatai bonyolultságának és irányának problematikáját is.

DÁVID ZOLTÁN idézett munkájában (41—78) a hajdúvárosok XVIII. századi népességszámát vizsgálva megállapította, hogy 1740 és 1785 között a népesség növekedésének üteme Hajdúdorogon az országos átlagnál nagyobb volt. Ezen időszakon belül azonban az 1773—1783 közötti évek adatai talányosak: a népesség száma fogy, mely jelenségre a szerző nem talál kielégítő magyarázatot. Önléptelenül is felmerül a kérdés, hogy a jelzett időszakban a népesség csökkenésének okát nem lehetne-e a Délre irányuló görögkatolikus migráció utolsó, ezért talán erőteljesebben jelentkező hullámában keresni. Makó, Keresztúr, Kucura görögkatolikus híveinek létszáma a kirajzások ellenére az említett évtizedekben is jelentősen nőtt. Makón erre az időszakra esett a görögkatolikus kőtemplom építése is. A Dorockiak is talán ekkor vándoroltak délre, s kapták, illetőleg cserélték fel nevüket.

(Megjegyzés: a szláv címeket, nyelvi adatokat transzliterálva, a fonetikai különbséget megőrzendően, az ukrán, a ruszin, valamint az orosz zöngétlen veláris réshangot ch-val, a középső nyelválláshoz közeledő felső nyelvállású palatális ukrán magánhangzót és az orosz jeryt y-nal adtam vissza; a ruszin adatok ly-je dentipalatális lateralist jelöl.)

UDVARI ISTVÁN

BOKOD CSALÁDNEVEI 1773 ÉS 1800 KÖZÖTT

Bokod a Vértes lábánál, Komárom megyében fekszik. A lakosság száma 1970-ben 2393 volt (Hnt. 1973.), s a munkavállalók az Oroszlányi Szénbányánál, a község határában levő Oroszlányi Hőerőműben vagy a helyi termelőszövetkezetben dolgoznak. Az első írásos emlék a faluról Csák Ugrin esztergomi érsek végrendelete (1237: Bukud, Buchud — FNESz.). A török dúlások pusztává változtatták, a zsitvatoroki béke (1606.) után hét nemes katona telepedett itt meg, majd 1640 körül több — főként szlovák — jobbágycsalád költözött ide. A lakosság túlnyomó többsége evangélikus lett. Ekkoriban a falu Szécsény György esztergomi érsek csökakői uradalmához tartozott, s mivel még mindig nagyon kevés volt a lakosa, Szécsény egy úgynevezett „faluszálló levelet”

adott ki, amely lehetővé tette a szabad vallásgyakorlást, s így újból evangélikusok települtek be, 1718-ban a falu az Esterházyak kezére került, s ekkor 50 szlovák családot Pozsony megyéből, néhány német családot pedig Moson vármegyéből telepítettek ide. Ettől kezdve három nyelvű lett a település, és istentiszteleteket is három nyelven tartottak. A németek 1804-ben, a szlovákok 1859-ben lemondtak nyelvük istentiszteleti használatáról, fokozatosan elmagyarosodtak. A Pallas Lexikon szerint 1891-ben már 1828 magyar lakosa volt. A nemzetiségi eredetet csak a családnevek mutatják. Éppen ezért tartottam érdemesnek részletes történeti vizsgálatukat.

Forrásul az evangélikus születési anyakönyveket használtam, amelyeket 1773-tól folyamatosan vezettek, s a más vallásúakat is itt anyakönyvezték 1801-ig. Az 1773-tól 1800-ig tartó 30 esztendő t elegendőnek vélem egy családnévi keresztmetszet bemutatására, hiszen ez egy emberöltőnek tekinthető, s közben vagy mint szülő, keresztszülő vagy újszülött mindenki előfordul benne. E 27 esztendő alatt 1610 különböző személy nevét jegyeztem föl, de 21 olvashatatlan volt számomra (keresztneveik tanúsága szerint valamennyien németek vagy szlovákok). Összesen 218 különböző név között oszlott meg az elnevezés, egy családnévre tehát mintegy nyolc lakos jutott. A nevekről betűrendes és gyakorisági sorrendet is összeállítottam. Az írásváltozatokat azonos névnek tekintettem, különösen akkor, ha ugyanazon személy vagy család megnevezésére fordultak elő. A betűrendes névsorban külön közlöm a névváltozatokat a maguk megfelelő helyén, de csak a ma használt variánsnál adom meg a nevet viselők számát, s a változatnak tekintett neveket kissé beljebb kezdem. Az olyan neveknél, amelyek már kihaltak, a leggyakrabban előforduló változatnál adom meg az előfordulási számot, s természetesen ilyenkor a névnek az eredeti helyesírású alakját betűhíven közlöm (ma is használt névnél a régies alak mint névváltozat szerepel betűhíven). A földolgozó részben a névváltozatokat már nem ismételem meg, s a gyakorisági sorrendben sem írom ki még egyszer valamennyi névnek az írásváltozatát.

A nevek betűrendes adattára

Természetesen a szoros betűrendhez ragaszkodom itt, de a nem magyar betűk esetében (č, š stb.) a hangértéknek megfelelő helyre osztom be a nevet, tehát a č jelűeket a cs közé, az š betűvel jelölteket pedig az s megfelelő helyére.

Andrasek	1	Folkmajer		Klutsovszky	2
Anyos	2	Foltmajer		Kobor	9
Ats	11	Fülep		Kopetz	1
Baji	1	Fölep		Kósa	1
Bajza	4	Fülöp	8	Kosarszky	15
Balogh	14	Galbatz	2	Kosut	13
Barabás	33	Galgatska	1	Kosuta	
Barany	1	Gelschleger	1	Kossuta	
Baranyai	19	Grék		Kosutta	
Bartek	12	Greskovits	3	Kozsma	
Bartik		Griek	6	Kotsis	12
Bartos	10	Gros	3	Kováts	18
Batsani	2	Grotz		Kozma	24
Batsányi		Gyosz	1	Kratz	8
Bátori	1	Györgyi	6	Krebs	1
Bednar	2	Gyurik	1	Kreszán	2
Bednárik	1	Gyurikovits	2	KreszaneK	4
Béres	1	Gyurikovszki	5	Krihó	11
Birkus	1	Halász	1	Kriskó	20
Bitzo	2	Hanslik	2	Krotz	
Blaho	1	Hernyák		Kuchner	1
Blaser	8	Hlasni	4	Lász	1
Bobrovitzky	9	Hodolits	15	Látos	1
Bobrovnyitzky		Hoffmann	2	Lázár	16
Bodor	2	Holbik	5	Lisztmajer	1
Bohus	2	Holota	5	Lórintz	1
Borik	2	Hornyák	13	Major	9
Bubčo	7	Horváth	47	Man	1
Bubičo		Hörtsök	7	Mantzel	4
Csapó	27	Hrabina	3	Marker	2
Cemko	1	Hurbano	1	Markó	38
Cibrek	4	Huszár	1	Martinát	4
Cibrik		Illés		Martinek	1
Cmela	3	Illyés	9	Marton	7
Csonka	1	Institovits	1	Medve	3
Crenko	1	IzsaneK	1	Medvesy	1
Csulik	4	Jahoda	4	Meleg	3
Dani	8	Jahis	1	Menyhard	
Darnoczi		Jastikovits	1	Menyhart	5
Darnoszi	2	Jókuti	1	Mester	2
Donko		Juhátsik		Mhavetz	4
Draboty	2	Junátsek	7	Migavetz	
Drábik	2	Jurik	2	Mikulisek	1
Dudás	1	Juskó	2	Mosotzi	1
Dultz		Kadlecsik	3	Nagy	9
Dunko	5	Kadletz	4	Némedi	12
Dusso	1	Kallecsik		Németh	44
Farádi	36	Kámán	4	Noszka	31
Farkas	20	Kamon		Orbán	5
Fazekas	1	Kamun		Orbanitz	
Fábián	15	Karuka	10	Oszyán	1
Fábiján		Karik	6	Oszi	49
Fekete	10	Kér	3	Ossy	
Filep		Kis	43	Ötvös	1

Pap	2	Smeltzer		Tamásik	10
Parnaki	4	Smoltzer	6	Tomásik	
Pataki	28	Solnai	4	Torma	1
Pálinkás	3	Somogyi	1	Tót	9
Pcerner	1	Steiner	2	Török	1
Petrán	1	Stevko	1	Trnka	1
Pinke	2	Stoklás	13	Tsapó	
Pinner	1	Strba	6	Tultz	5
Plnos	5	Surák	4	Turek	1
Polák	2	Surtsek	3	Tütsök	1
Polátska	1	Suvada	1	Urbán	
Prumer	1	Szabados	1	Urbanis	5
Pusztá	2	Szabó	17	Vadász	1
Rabbi		Szalai	19	Vagala	2
Rabi	8	Szamatni		Valent	1
Raboszki	1	Szamotoi	6	Válik	1
Rafai	1	Száráz	3	Valkó	7
Rehus	2	Szedlák	2	Valy	1
Reickert	1	Szelek	5	Varga	74
Revázi	1	Szenitzei	2	Vas	48
Riek	3	Szente	9	Vég	3
Román	12	Szigeti	4	Vicena	1
Rotzák	1	Sztrak	1	Vida	53
Rumány		Szmilek	14	Vig	
Rüming	1	Szmliek	16	Wolkmayer	9
Sallai	1	Szólósi	39	Zavara	2
Samu	18	Sztopola	2	Ziga	2
Schurak	1	Sztrapon	8	Zvonár	8
Sebők	10	Szutsán	25	Zwercek	1
Selmetzi	29	Szüts	13	Zsebők	
Sevcsik	13	Takáts	8	Zsolnai	
Sipka	2	Tamás	1		
Smeltz	1	Tanáts	7		

A családnevek gyakorisági sorrendje

1. Varga	74	4,6%	20-21. Baranyai	19	1,2%
2. Vida	53	3,3	Szalai	19	
3. Osi	49	3,0	22-23. Kováts	18	1,1
4. Vas	48	3,0	Samu	18	
5. Horváth	47	2,9	24. Szabó	17	1,1
6. Németh	44	2,7	25-26. Lázár	16	1,0
7. Kis	43	2,7	Fábián	16	
8. Szólósi	39	2,4	27-29. Szmollik	15	0,9
9. Markó	38	2,4	Hodolits	15	
10. Farádi	36	2,2	Kosarszky	15	
11. Barabás	33	2,0	30-31. Balogh	14	0,9
12. Noszka	31	1,9	Szmilek	14	
13. Selmetzi	29	1,8	32-36. Hornyák	13	0,8
14. Pataki	28	1,7	Kosut	13	
15. Csapó	27	1,7	Sevcsik	13	
16. Szutsán	25	1,6	Stoklas	13	
17. Kozma	24	1,5	Szüts	13	
18-19. Farkas	20	1,2	37-40. Bartek	12	0,7
Zriskó	20		Kotsis	12	

37-40.	Némédi	12	0,7%	86-99.	Martinát	4	0,2
	Román	12			Miavetz	4	
41-42.	Áts	11	0,7		Parnaki	4	
	Krihó	11			Solnai	4	
43-47.	Bartos	10	0,6		Surák	4	
	Fekete	10			Szigeti	4	
	Karuka	10		100-112.	Ómela	3	0,2
	Sebők	10			Greskovits	3	
	Tomásik	10			Gros	3	
48-55.	Bobrovitzky	9	0,6		Hrabina	3	
	Illyés	9			Kadlecsek	3	
	Kobor	9			Kér	3	
	Major	9			Medve	3	
	Nagy	9			Meleg	3	
	Szente	9			Pálinkás	3	
	Tótt	9			Riek	3	
	Wolkmayer	9			Surtsek	3	
56-63.	Blaser	8	0,5		Szárász	3	
	Dani	8			Vég	3	
	Fülöp	8		113-145.	Anyos	2	0,1
	Kratz	8			Batsani	2	
	Rabbi	8			Bednár	2	
	Sztrapon	8			Bitzo	2	
	Takáts	8			Bodor	2	
	Zvonár	8			Bohus	2	
64-69.	Bubčo	7	0,4		Borik	2	
	Hörtsök	7			Darnoszi	2	
	Junátsek	7			Draboty	2	
	Márton	7			Drábik	2	
	Tanáts	7			Galbätz	2	
	Valkó	7			Gyurkovits	2	
70-75.	Griek	6	0,4		Hanslik	2	
	Györgyi	6			Hoffmann	2	
	Kázik	6			Jurik	2	
	Smoltzer	6			Juskó	2	
	Strba	6			Klutsovszky	2	
	Szamotozni	6			Kreszán	2	
76-85.	Dunko	5	0,3		Marker	2	
	Gyurkovszki	5			Mester	2	
	Holbik	5			Pap	2	
	Holota	5			Pinke	2	
	Menyhart	5			Polák	2	
	Orbán	5			Pusztá	2	
	Plnos	5			Rehus	2	
	Szelek	5			Sipka	2	
	Tultz	5			Steiner	2	
	Urbanis	5			Szedlák	2	
86-99.	Óibrek	4	0,2		Szenitzrei	2	
	Csulik	4			Sztopola	2	
	Hlasni	4			Vagala	2	
	Jahoda	4			Zavara	2	
	Kadletz	4			Ziga	2	
	Kámán	4		146-218.	Andrasek	1	
	Kreszanek	4			Baji	1	
	Mantsel	4			Bajza	1	

146-218.	Bátori	1	Mikulisek	1
	Bednárík	1	Mosotzi	1
	Béres	1	Osgyán	1
	Birkus	1	Ötvös	1
	Blaho	1	Pcerner	1
	Čemko	1	Petrán	1
	Čsonka	1	Pinner	1
	Črenko	1	Polátska	1
	Dudás	1	Prumer	1
	Dusso	1	Raboszki	1
	Fazekas	1	Rafai	1
	Galgatska	1	Reickert	1
	Gelschleger	1	Revázi	1
	Gyosz	1	Rotzák	1
	Gyurik	1	Rüning	1
	Halász	1	Sallai	1
	Hurbano	1	Schvrak	1
	Huszár	1	Smeltz	1
	Institovits	1	Somogyi	1
	Izsanek	1	Stevko	1
	Jamis	1	Suvada	1
	Jasťikovis	1	Szabados	1
	Jókuti	1	Szmak	1
	Kopetz	1	Tamás	1
	Kósa	1	Torma	1
	Krebs	1	Török	1
	Kuchner	1	Trnka	1
	Lász	1	Turek	1
	Látos	1	Tütsök	1
	Lisztmajer	1	Vadász	1
	Lörintz	1	Valent	1
	Man	1	Válik	1
	Martinek	1	Valy	1
	Medvegy	1	Vicena	1
			Zwerček	1

A családneveket elsősorban eredetük, azon belül a magyar neveket jelentésük szerint vettem vizsgálat alá. Az alábbiakban nem sorolom föl újólág az egyes csoportokba tartozó neveket, csak az oda tartozónak ítélt nevek számát, viselőik számát, s a névviselők részese-
sedési arányát adom meg az egyes csoportokon belül.

I. Magyar eredetűek: 87 név, 1030 fő, 65,2%

1. Tulajdonnévből származók: 41 név, 493 fő, 30,5%
 - a/ Keresztnévből alakultak: 21 név, 258 fő, 16,0%
 - b/ Helynévből alakultak: 20 név, 235 fő, 14,6%
2. Köznévből származók: 34 név, 431 fő, 26,8 %
 - a/ Foglalkozásnevek: 20 név, 204 fő, 12,6%
 - b/ Népnevek: 5 név, 113 fő, 6,9%
 - c/ Állatnevek: 4 név, 32 fő, 2,0%
 - d/ Egyéb köznevek: 5 név, 62 fő, 3,9%

3. Melléknevek: 12 név, 106 fő, 6,6%

II. Idegen eredetűek: 109 név, 493 fő, 30,5%

1. Szlovák eredetűek: 86 név, 430 fő, 26,7%

2. Német eredetűek: 23 név, 63 fő, 3,9%

III. Tisztázatlanok (eredetük vagy jelentésük ismeretlen) 22 név, 87 fő,
5,4%

Összefoglalásul megállapíthatjuk, hogy a neveknek éppen a fele idegen eredetű a faluban a XVIII. század végén, de a lakosságnak egyharmada sem visel ilyen nevet, csaknem kétharmada magyar eredetű névvel rendelkezik. Ez is igazolja, hogy az idegen eredetű nevek viselői csak néhány évtizeddel a vizsgált időszak előtt telepedtek le, nem tömegesen egy helyről, hanem sokfelől verődtek össze. Néhány szlovák eredetű név (Noszka, Szutsán stb.) gyakoribb előfordulása ellenben arra enged következtetni, hogy pár család korábban itt lakott már.

A magyar eredetű nevek egyenletesen oszlanak meg a jelentés-tani csoportok között. A helységnévből alakult nevek és a népnevet viselők jelentős száma korábbi nagy népmozgásra utal. Viszonylag soknak tartom a foglalkozás megnevezéséből eredő családnevet, aminek oka lehet egy korábbi fejlett kézműipari tevékenység.

Ez a vizsgálat nem történeti folyamatában mutatja be a család-névanyag változását, csak keresztmetszetet ad. A névanyag változásáról, az arányok eltolódásáról egy későbbi időszak vizsgálata után majd egy másik dolgozatban szeretnék beszámolni.

VARGA GABRIELLA

SÁRI KÖZSÉG KERESZTNEVEI 1869 ÉS 1873 KÖZÖTT

Sári község ma már nem található meg Magyarország térképén. 1966-ban Dabashoz csatolták, annak I. kerülete lett. Pest megyében, Budapesttől 40km-re déli irányban fekszik.

A községben talált régészeti leletek a falu középkori megtelepedtségére utalnak. A tehetős köznemesi Sály családról 1401-ben halunk először: Sály Péter Hunyadi János, majd Mátyás király kancellárja volt, s ő vásárolt nagy birtokot a környéken. (Tanulmányok a 700 éves Dabas történetéből. Dabas, 1975.) A tizenöt éves háború után a váci püspökség 1628-as tizedösszeírásában Sári neve mellett